

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta
Complectens Primam Secundæ, & Secundam Secundæ Summæ
Theologiæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

7 Vtrum peccatum consensus in actum sit in ratione superiori sicut in
subiecto.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72759](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72759)

ergo peccatum delectationis morose non est in ratione.

¶ 3 Præ. Morosum dicitur aliquid propter diurnitatem temporis: sed diurnitas temporis non est ratio, quod aliquis actus pertineat ad aliquam potentiam. ergo delectatio morosa non pertinet ad rationem.

SED CONTRA est quod Aug. * dicit 12. de Trinit. quod consensus illecebre si sola cogitatione delectationis contentus est, sic habendum existimo, uelut cibum uertutum mulier sola comederit; per mulierem autem intelligitur ratio inferior, sicut ibidem ipse exponit. ergo peccatum morose delectationis est in ratione.

RESPON. Dicendum, quod sicut iam dictum est, * Peccatum contingit esse in ratione, quandoque quidem in quantum est directiua humanorum actuum. Manifestum est autem, quod ratio non solum est directiua exteriorum actuum, sed etiam interiorum passionum: & ideo quando deficit ratio in directione interiorum passionum, dicitur esse peccatum in ratione, sicut etiam quando deficit in directione exteriorum actuum. Deficit autem in directione passionum interiorum dupliciter. Vno modo, quando imperat illicitas passionis: sicut quando homo ex deliberatione prouocat sibi motum iræ, uel concupiscentiæ. Alio modo quando non reprimit illicitum passionis motum: sicut cum aliquis postquam deliberauit, & motus passionis insurgens est inordinatus, nihilominus circa ipsum immoratur, & ipsum non expellit: & secundum hoc dicitur peccatum delectationis morosa esse in ratione.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod delectatio quidem est in uirtute appetitiua, sicut in proximo principio: sed in ratione est sicut in primo motiuo, secundum hoc quod supra dictum est, * quod actiones que non transeunt in exteriorem materiam, sunt sicut in subiecto in suis principiis.

AD SECUNDUM dicendum, quod ratio actum proprium illicitum habet circa proprium obiectum, sed directionem habet circa omnia obiecta inferiorum uirtutum, que per rationem dirigi possunt; & secundum hoc etiam delectatio circa sensibilia obiecta pertinet ad rationem.

AD TERTIUM dicendum, quod delectatio dicitur morosa non ex mora temporis, sed ex eo, quod ratio deliberans circa eam immoratur: nec tamen eam repellit tenens & uolens libenter, que statim, ut attrigerunt animum, respici debuerunt, ut Aug. * dicit 12. de Trinit.

ARTICVLVS VII.

Primum peccatum consensus in actum sit in ratione superiori.

AD SEPTIMUM sic procedit. Vbi, quod peccatum consensus in actum non sit in ratione superiori. Consentire enim est actus appetitiue uirtutis, ut supra habi-

tum est: * sed ratio est uis apprehensita. ergo peccatum consensus in actum non est in ratione superiori.

¶ 2 Præ. Ratio superior intendit rationibus æternis inspiciendis & consulendis, ut Aug. † dicit 12. de Trin. sed quandoque consentitur in actum non consulitis rationibus æternis. non enim semper homo cogitat de rebus diuinis, quando consentit in aliquem actum. ergo peccatum consensus in actum, non semper est in ratione superiori.

¶ 3 Præ. Sicut per rationes æternas potest homo regulare actus exteriores, ita etiam interiores delectationes, uel alias passionis: sed consensus in delectationem absque hoc quod opere statuatur implendum, est rationis inferioris: ut dicit Aug. 12. de Trinit. * ergo etiam consensus in actum peccati, debet interdum attribui rationi inferiori.

¶ 4 Præ. Sicut ratio superiore excedit inferiorem, ita ratio excedit uim imaginatiuam. sed quandoque procedit homo in actum per apprehensionem uirtutis imaginatiue absque omni deliberatione rationis, sicut cum aliquis ex impræmeditato mouet manum, aut pedem. ergo etiam quandoque potest ratio inferior consentire in actum peccati absque ratione superiori.

SED CONTRA est, quod Augustinus dicit duodecimo de Trinit. Si in consensione male utendi rebus, que per sensum corporis sentiuntur, ita decernitur quodcunque peccatum, ut si potestas sit, et corpore compleatur, intelligenda est mulier cibum illicitum uiro dedisse: per quem superior ratio significatur. ergo ad rationem superiorem pertinet consentire in actum peccati.

RESPON. dicendum, quod consensus importat iudicium quoddam de eo in quod consentitur. Sicut enim ratio speculatiua iudicat, & sententiat de rebus intelligibilibus, ita ratio practica iudicat & sententiat de agendis. Est autem considerandum, quod in omni iudicio ultima sententia pertinet ad supremum iudicatorium, sicut uidemus in speculatiuis, quod ultima sententia de aliqua propositione datur per resolutionem ad prima principia. Quamdiu enim remanet aliquod principium altius, adhuc per ipsum potest examinari id de quo queritur: unde adhuc est suspensum iudicium quasi nondum data finali sententia. Manifestum est autem, quod actus humani

Prima secundæ 3. 1. homa.

distinguitur contra cogitationem & delectationem interius, sicut in ratione superiori, ut in subiecto.

¶ In eodem 7. articulo debium occurrit, quia uoluntaria, immo nulla uidetur differentia inter subiectum consensus in actum, & subiectum consensus in delectationem: & tamen in litera ex intentione Aug. consensus in actum rationi superiori, consensus in delectationem rationi inferiori tribuitur, quia enim ratione per temporales rationes possumus consentire delectationi cogitata fornicationis, eadem possumus consentire cogitato actui.

¶ 4 Præ. Sicut ratio superiore excedit inferiorem, ita ratio excedit uim imaginatiuam. sed quandoque procedit homo in actum per apprehensionem uirtutis imaginatiue absque omni deliberatione rationis, sicut cum aliquis ex impræmeditato mouet manum, aut pedem. ergo etiam quandoque potest ratio inferior consentire in actum peccati absque ratione superiori.

¶ Ad hoc dicitur, quod uterque consensus secundum rem, quando fit secundum rationes temporales est rationis inferioris; quando uero fit secundum rationes æternas solas, ut si quis ex solo contemptu æternæ legis consentit in delectationem, uel in actum, non reputans aliter prohibendum, est rationis superioris. in hoc tamen differentia est, quia quando est inferioris, est etiam superioris, sicut negat: quia teneur obuiare dirigendo secundum legem eternam, & non obuiat, quando uero est superioris, non oportet quod sit inferioris: quia non spectat ad inferiorē de propriis superiori iudicare, ut contingit cum quis morose delectatur de iniuriis fidei, secundum appropriationem autem, X. 2. que

q. 15. ar. 1.

c. 7. 1. 6. 10. 3.

c. 15. 1. 6. med. 10. 3.

c. 15. in med. 10. 3.

margin notes on the left edge of the page, including 'subiecto huius peccati', 'magis quam aliorum', 'quod dicitur', 'Aug. tribuerat peccatum morose delectationis rationi inferiori', 'idcirco ut hoc saluaret, hunc docuit articulum, ex quo e-nudare substantiam peccati dicitur di- uersimode, ut dictum est', 'In responsione ad primum in eodem articulo duo scito Notitie. primo, quod delectatio dicitur esse in ratione, ut in primo motiuo, eo modo quo imperium dicitur primum mouens. Secundo, quod quia author intendit saluare, quod huiusmodi peccatum sit in ratione ut in subiecto idem repetit regulam superius habitam, scilicet, quod æqua est extensio principij, & subiecti in materia peccatorum: ut inde dicitur, quod delectatio est in ratione subiectiue, tanquam imperate, in appetitu autem tanquam in eliciente.

margin notes on the right edge of the page, including 'distinguitur contra cogitationem & delectationem interius, sicut in ratione superiori, ut in subiecto.', '¶ In eodem 7. articulo debium occurrit, quia uoluntaria, immo nulla uidetur differentia inter subiectum consensus in actum, & subiectum consensus in delectationem: & tamen in litera ex intentione Aug. consensus in actum rationi superiori, consensus in delectationem rationi inferiori tribuitur, quia enim ratione per temporales rationes possumus consentire delectationi cogitata fornicationis, eadem possumus consentire cogitato actui.', '¶ 4 Præ. Sicut ratio superiore excedit inferiorem, ita ratio excedit uim imaginatiuam. sed quandoque procedit homo in actum per apprehensionem uirtutis imaginatiue absque omni deliberatione rationis, sicut cum aliquis ex impræmeditato mouet manum, aut pedem. ergo etiam quandoque potest ratio inferior consentire in actum peccati absque ratione superiori.', 'SED CONTRA est, quod Augustinus dicit duodecimo de Trinit. Si in consensione male utendi rebus, que per sensum corporis sentiuntur, ita decernitur quodcunque peccatum, ut si potestas sit, et corpore compleatur, intelligenda est mulier cibum illicitum uiro dedisse: per quem superior ratio significatur. ergo ad rationem superiorem pertinet consentire in actum peccati.', 'RESPON. dicendum, quod consensus importat iudicium quoddam de eo in quod consentitur. Sicut enim ratio speculatiua iudicat, & sententiat de rebus intelligibilibus, ita ratio practica iudicat & sententiat de agendis. Est autem considerandum, quod in omni iudicio ultima sententia pertinet ad supremum iudicatorium, sicut uidemus in speculatiuis, quod ultima sententia de aliqua propositione datur per resolutionem ad prima principia. Quamdiu enim remanet aliquod principium altius, adhuc per ipsum potest examinari id de quo queritur: unde adhuc est suspensum iudicium quasi nondum data finali sententia. Manifestum est autem, quod actus humani

q. 19. ar. 4.

q. 15. ar. 3.

Loco citato in arg. circa med. c. 12. to. 3.

que in litera tagitur, scilicet quando duo ordinata iudicanda occurrunt, ultimū superioris, & prambulum inferioris, attribuitur deliberatio, iudicium ac consensus uni, scilicet delectationis ad inferiorem, alterius uero, id est actus ad superiorē spectat & hoc iudicio meo intendit auctor in litera propter reuerentiam tanti doctoris, ut dictū est. & per hoc patet responsio ad objectionem. Nam procedit de consensu utroque secundum rem, cuius oppositū non inuenitur in litera, quod loquitur secundum appropriationem, & secundum eam disparitatem ponit. Nec obstat quod in responsione ad tertium in hoc articulo dicitur, quod quando consensus rationis inferioris in delectationem, & secundum rationes aeternas perseverat, pertinet etiam ad rationem superiorē, quasi uelit dicere: quod si non acceptetur secundum aeternas rationes, non spectat ad superiorē. hoc. n. uerum est, quod non spectat ad superiorē secundum appropriationem, quāuis spectaret ad ipsam rem negatiue. & hanc sententiam exprimit auctor in sequenti articulo in responsione ad primum, ut ibi declaratur.

terna, siue non. cum enim cogitatur de lege Dei, actu eam contemnit: cum uero non cogitat, eam negligit per modum omissionis cuiusdam. unde omnibus modis consensus in actum peccati procedit ex superiori ratione, quia, ut Augustinus dicit duodecimo de Trinitate, non potest peccatum efficaciter perpetrari dum mente decerni, nisi illa mentis intentio, penes quam summa potestas est membra in opus mouendi, uel ab opere cohibendi, malae actioni cedat, aut seruiat.

AD TERTIUM dicendum, quod ratio superior per considerationem legis aeternae sicut potest dirigere, uel cohibere actum exteriorem, ita etiam delectationem interiorem: sed tamen antequam ad iudicium superioris rationis deueniatur, statim ut sensualitas proponit delectationem, inferior ratio per rationes temporales deliberans, quandoque huiusmodi delectationem acceptat, & tunc consensus in delectationem pertinet ad inferiorem rationem. Si uero etiam consideraris rationibus aeternis homo in eodem consensu perseveret, iam talis consensus ad superiorē rationem pertinet.

AD QUARTUM dicendum, quod apprehensio uirtutis imaginariae est subita, & sine deliberatione, & ideo potest aliquando causare antequam superior, uel inf

regulari possunt ex regula rationis humanae: quae sumitur ex rebus creatis, quas naturaliter homo cognoscit: & ulterius ex regula legis diuinae, ut supra dictum est. * unde cum regula legis diuinae sit superior, consequens est, ut ultima sententia per quam iudicium finaliter terminatur, pertineat ad rationem superiorē, quae intendit rationibus aeternis. Cum autem de plurius occurrit iudicandum, finale iudicium est de eo, quod ultimo occurrit. In actibus autem humanis ultimo occurrit ipse actus, praeambulum autem est ipsa delectatio, quae inducit ad actum, & ideo ad rationem superiorē proprie pertinet consensus in actum: ad rationem uero inferiorē, quae habet inferius iudicium, pertinet iudicium praeambulum, quod est de delectatione, quamuis etiam & de delectatione superior ratio iudicare possit, quia quicquid iudicio subditur inferioris, subditur etiam iudicio superioris: sed non conuertitur.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod consentire est actus appetitus uirtutis non absolute, sed consequens ad actum rationis deliberantis & iudicantis, ut supra dictum est. In hoc enim terminatur consensus, quia uoluntas tendit in id quod est iam ratione iudicatum, unde consensus potest attribui & uoluntati, & rationi.

AD SECUNDUM dicendum, quod ex hoc ipso quod ratio superior non dirigit actus humanos secundum legem diuinam, impediens actum peccati, dicitur ipsa consentire, siue cogitet de lege aeterna, siue non. cum enim cogitatur de lege Dei, actu eam contemnit: cum uero non cogitat, eam negligit per modum omissionis cuiusdam. unde omnibus modis consensus in actum peccati procedit ex superiori ratione, quia, ut Augustinus dicit duodecimo de Trinitate, non potest peccatum efficaciter perpetrari dum mente decerni, nisi illa mentis intentio, penes quam summa potestas est membra in opus mouendi, uel ab opere cohibendi, malae actioni cedat, aut seruiat.

AD TERTIUM dicendum, quod ratio superior per considerationem legis aeternae sicut potest dirigere, uel cohibere actum exteriorem, ita etiam delectationem interiorem: sed tamen antequam ad iudicium superioris rationis deueniatur, statim ut sensualitas proponit delectationem, inferior ratio per rationes temporales deliberans, quandoque huiusmodi delectationem acceptat, & tunc consensus in delectationem pertinet ad inferiorem rationem. Si uero etiam consideraris rationibus aeternis homo in eodem consensu perseveret, iam talis consensus ad superiorē rationem pertinet.

AD QUARTUM dicendum, quod apprehensio uirtutis imaginariae est subita, & sine deliberatione, & ideo potest aliquando causare antequam superior, uel inf

rior ratio etiam habeat tempus deliberandi, sed actum rationis inferioris est cum deliberatione, per indiget tempore, in quo etiam ratio superior deliberare potest: unde si non cohibeat ab actu peccati per deliberationem, ei imputatur.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum consensus in delectationem sit peccatum mortale.

AD OCTAVUM sic proceditur. Videtur, quod consensus in delectationem non sit peccatum mortale. Consentire enim in delectationem perinet ad rationem inferiorem, cuius non est intendere rationibus aeternis, uel legi diuinae, & per consequens nec ab eis averti: sed omne peccatum mortale est per auersionem a lege diuina, ut patet per definitionem. Aug. * de peccato mortali datam, quae si praeposita est. Ergo consensus in delectationem non est peccatum mortale.

¶ 2 Præterea. Consentire in aliquid non est malum, nisi quia illud est malum in quod consentitur; sed propter quod unumquodque, & illud magis, uel saltem non minus, non ergo illud in quod consentitur, potest esse minus malum quam consensus: sed delectatio sine opere non est peccatum mortale, sed ueniale tantum, ergo nec consensus in delectationem est peccatum mortale.

¶ 3 Præterea. Delectationes differunt in bonitate & malitia secundum differentiam operationum, ut dicit Philosophus in 10. Ethic. * sed alia operatio est interior cogitatio, & alia actus exterior, puta fornicationis. ergo delectatio consequens actum interioris cogitationis, tantum differt a delectatione fornicationis in bonitate, uel malitia, quantum differt cogitatio interior ab actu exteriori, & per consequens etiam eodem modo differt consentire in utrunque: sed cogitatio interior non est peccatum mortale, nec etiam consensus in cogitationem, ergo per consequens nec consensus in delectationem.

¶ 2 Præterea. Exterior actus fornicationis, uel adulterij, non est peccatum mortale ratione delectationis, quae etiam inuenitur in actu matrimoniali, sed ratione in ordinationis ipsius actus: sed ille qui consentit in delectationem, non propter hoc consentit in deordinationem actus, ergo non uidetur mortaliter peccare.

¶ 3 Præterea. Peccatum homicidij est grauius quam simplicis fornicationis.

Super quod...

Articulus...

responsio...

responsio...

responsio...

responsio...

responsio...

responsio...

responsio...

responsio...

responsio...

responsio...

responsio...

responsio...

responsio...

responsio...

responsio...

responsio...

responsio...

responsio...

responsio...

responsio...

responsio...